

Säkerhetsskydd kring Rb68

Författare: Bertil Andersson, fd säkerhetschef vid FMV

Robotsystem 365 var först avsett för armén och det första förbandet sattes upp på Lv3 i Norrtälje. Efterföljare blev sedan Rb68. Vid denna tidpunkt var robotavdelningen inom dåvarande Flygförvaltningen gemensam för försvaret. Det är därför ett troligt antagande att FF säkerhetstjänst medverkade i anskaffningen av robotsystem 365.

Det skulle i så fall inneburi att säkerhetsskyddsavtalet från 1952 kom att tillämpas vid avtalsförhandlingarna. 1952 års avtal tecknades mellan Storbritannien och Sverige inför anskaffningen av RM6 till Draken-systemet. Denna motor var av britterna klassificerad med försvarssekretess och skulle licenstillverkas på Volvo Flygmotor. Detta innebar att en säkerhetsskyddsorganisation infördes på företaget. Inom FV utfärdades egna föreskrifter om hur sekretessbelagd anskaffning skulle ske. För landet i övrigt utfärdades liknande föreskrifter först 1962.

När anskaffningen av Rb68 skulle ske så kom sannolikt 1952 års avtal mellan länderna att ligga som grund för säkerhetsskyddet. Inköpet av Rb27 och Rb28 från USA var också kringgärdat av tuffa säkerhetsskyddsåtaganden.

I avtalen var ländernas åtaganden och skyldigheter angivna. Det fanns även medgivande att exempelvis USA-personal från utrikes- och försvarsdepartementen hade rätt att kontrollera vidtagna skyddsåtgärder, vilket även skedde. Någon motsvarande kontroll från britternas sida förekom inte när det gällde Rb68. Sekretessen kring placeringar, förrådsförvaring och operativt utnyttjande var helt svenska informationsområden och således inte föremål för informationskyldighet. Skyldighet att rapportera vid säkerhetsincidenter förelåg dock, men några sådana händelser inträffade inte när det gällde Rb68.

En synnerligen besvärlig hantering blev det av handlingar, ritningar etc eftersom "översättning" av sekretessnivåer var svår att genomföra. I avtalet fanns angivet att sekretessgraderna i Storbritannien (även USA) var top secret, secret och restricted. De svenska graderna var ju kvalificerat hemlig, hemlig och öppna handlingar. Tidigare fanns en tredje grad "Endast för tjänstebruk" som avskaffades före 1960-talet.

Regelverket innebar, att vi förband oss att behandla top secret som kvalhemligt, secret som hemligt, men eftersom vi inte hade något som motsvarade restricted så fick det bli hemligt här också. Det innebar inte lite trassel, t ex när vi skickade tillbaka information som var restricted som hemlig. När detta kom till Storbritannien med svensk hemligstämpel, så hände att informationen i Storbritannien blev uppgraderad till secret, det som de hade gett oss som restricted.

Skillnaden i hanteringen var, att restricted information i Storbritannien inte var underkastad samma regelverk som svensk hemlig information. Det var

inga krav på särskild postbefordran. Handlingarna kunde skickas med vanlig post och behövde således ej rekommenderas. Ingen registrering i likhet med hemliga handlingar förekom och inga krav ställdes på förvaringsutrymmet (säkerhetsskåp, kassaskåp). Vill minnas att man dock inte skulle låta handlingar ligga framme på skrivbordet.

Egentligen var restricted inget annat än ett publiceringsförbud. Så berättades bl a att när myndigheterna i London skulle bygga en ny motorväg så förklarades att detta ärende var restricted och då slapp man all diskussion i pressen. För vår del så fick vi därför många ritningar och beskrivningar som egentligen blev "överbeskyddade", men det var inget att göra åt.

När det gällde de operativa grupperingsplatserna så utfärdades hårda regler. Bl a så fick enbart särskilt utvalda övningsplatser utnyttjas i fredstid. Alla andra byggdes i olika figurer, en del fyrkantiga andra i andra former. I befästningsregistret - de var ju byggda i betong genom FortF försorg - angavs platsen med en neutral beteckning. Befästningsregistret var kvalhemligt men trots detta infördes helt neutral beteckning.

En orsak till de höga sekretesskraven i Sverige var ju, till skillnad mot Storbritannien, att vi hade rörliga förband medan Storbritannien m fl hade fasta grupperingsplatser. Dessa hade då ett starkt närskydd.

Det fanns även krav på att inte sända med radarn i vissa tabuzoner eller att t ex på F8 utnyttja radarn när vissa utländska flygplan fanns t o m på marken på flygplatsen.

När det gällde Risingeverkstaden så omgärdades verksamheten med sekretess, bl a fick det inte finnas någon vägs skylt som visade t ex Telub. Det visade sig dock långt senare att redan i propositionen till riksdagen hade försvarsdepartementet angett att en robotverkstad skulle anläggas av Telub i just Risinge. Därmed var ju platsen röjd, vilket krävde effektivare bevakning mm.

För första gången i Sverige infördes elektroniskt larm av lokaler och robotverkstäder. Dessutom inrättades bevakning dygnet runt av två beväpnade väktare. Kostnaderna för detta skulle läggas på timpriset med 25(!) öre per timme.

Några allvarliga händelser som satte säkerheten i fara inträffade inte. I olika sammanhang cirkulerade uppgifter att Sovjetunionen skulle ha ändrat sina fotosatellitbanor i samband med robotskjutningar vid RFN. En ändring av en sådan bana torde dock endast kunna ske genom att ändringen var tekniskt förberedd i mycket god tid och endast över mycket viktiga områden. Det var således inget som man torde ha gjort för att på foto fånga en uppskjutning av en enstaka robot. Signalspanande satelliter hade helt andra möjligheter. Uppgifterna om fotosatelliternas ändrade banor härrör helt sannolikt från en författares berättelser om Sovjets spionage mot Sverige. Det finns således ingen grund till uppgifterna om fotosatellitspaningen över bl a RFN i samband med Rb68 skjutningar.

När systemet skulle utgå i Sverige så var brittisk säkerhetspersonal här för att bl a godkänna skrotningen av vissa hemliga komponenter.

Slutligen var det tragiskt att ett mycket effektivt robotsystem av rena kostnadsskäl inte kunde behållas.